2.1. Kur'an-ı Kerim ve Meali

Kur'an kelime olarak okumak, toplamak ve açıklamak anlamlarına gelir...[2] Kur'an-ı Kerim'in terim anlamı ise Yüce Allah tarafından vahiy yolu ile Hz. Muhammed'e (s.a.v.) Arapça olarak peyderpey indirilmiş, nesilden nesile tevatür yoluyla bize ulaşmış, lafzıyla ibadet olunan mucizbir kelamdır.[3]

İslam dininin bütün temel öğretileri nassa dayanır. Nass ise kitap ve sünnettir. Dinin diğer kaynakları bu iki kaynağa ters düşemez. Kitaptan kastın Kur'an-ı Kerim olduğu çok açıktır. Yüce Allah insanları uyarmada Kur'an'ın esas alınması gerektiğini Fussilet suresi 2-4. ayetlerinde şöyle bildirmektedir: "**Bu Kur'an, Rahmân ve Rahîm olan Allah'tan indirilmedir. Bu, bilen bir toplum için Arapça bir Kur'an olarak ayetleri genişçe açıklanmış bir kitaptır. Müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderilmiştir...** "

BİLGİ KUTUSU

NASS

"Kur'an-ı Kerim ve hadislerde bir konu hakkındaki açık hüküm ve bunu gösteren sözler."

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 275.)

TEVATÜR

"Yalan olarak söylenmiş bir söz üzerine birleşmeleri mümkün olmayan, her zaman güvenilen kimselerin bir haberi bildirmeleri."

(TDK, Türkçe Sözlük, s. 1969.)

Yüce Allah, Nahl suresi 89. ayette Kur'an-ı Kerim'in doğru yolu gösteren rehber, rahmet ve Müslümanlar için bir müjde olarak indirildiğini bildirmiştir. Peygamber Efendimiz de bir hadis-i şerifinde *"Sözlerin en hayırlısı Allah'ın kitabıdır... "*[4] buyurmuştur.

NOT EDELİM

كِتَابٌ اَنْزَلْنَاهُ اِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا اٰيَاتِهِ

وَلِيَتَذَكَّرَ اُولُوا الْاَلْبَابِ ●

Bu Kur'an, ayetlerini düşünsünler ve akıl sahipleri öğüt alsınlar diye sana indirdiğimiz mübarek bir kitaptır.

(Sad suresi, 29. ayet.)

Allah Teâlâ, Yusuf suresinin 2. ayetinde Kur'an-ı Kerim'i Arapça olarak indirmesinin sebebini, anadili Arapça olan ilk muhatapların bu metni okuyup anlaması ve gereğini yerine getirmesi olduğunu şöyle bildirmektedir:

اِنَّٓا اَنْزَلْنَاهُ قُرْءٰنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ●

"Biz onu, akıl erdiresiniz diye Arapça bir Kur'an olarak indirdik."

Ayette açıklanan durumun tabii sonucu, Arapça bilmeyen insanların da Kur'an-ı Kerim'i okuyup anlamaları için diğer dillere tercümesinin zorunluluğudur. Kur'an'ın anlam dünyasını keşfetmek için tercümesini okumaya ihtiyaç vardır. Tercüme ile Kur'an-ı Kerim'in anlatmak

2. bk. Abdülhamit Birışık, "Kur'an", DİA, C 26, s. 383-388.
3. bk. İsmail Karagöz, Fikret Karaman, İbrahim Paçacı, vd., DİB, Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 386.
4. Müslim, Cuma, 43.

Görsel 2.1: Dinî bir hitabet hazırlanırken öncelikle Kur'an-ı Kerim ve meallerine başvurulur.

istedikleri tam olarak karşılanamayabilir. Çünkü Kur'an-ı Kerim, karşısındakini aciz bırakan muciz bir kelamdır. Bu nedenle İslam âlimleri "tercüme" yerine "meal" kavramını kullanmışlardır.

Meal "Kur'an'ın manasını ve mefhumunu esas alan bir tercüme tarzı"[5] olarak tanımlanmıştır. Meal yapan kişi hem Arap dilinin kurallarını hem de çevrilen dilin kurallarını çok iyi bilmelidir. Mealler, Kur'an-ı Kerim'in yerine geçmez çünkü hazırlayan kişinin sahip olduğu kültür, tarih vb.nin etkisi altında oluşan, bu nedenle de yorum içeren bir tercümedir. Yazarlar Kur'an-ı Kerim'in mesajını insanlara daha iyi anlatabilmek için bazı meallerde dipnot, parantez, sözlük gibi anlatıma yardımcı unsurları kullanmışlardır.[6]

Meallerden yararlanılırken üzerinde önemle durulması gereken hususlardan biri, ayeti içinde yer aldığı bağlamından koparmadan okuyup anlamaktır. Çünkü bir ayeti bağlamından kopararak ya da ayet içindeki bir ibareyi öncesi ve sonrasına dikkat etmeden almak, çok farklı ve yanlış anlamalara sebep olabilir.

Dinî hitabette kullanacağımız ayetleri seçerken sunulacak mekân ve ortam düşünülür. Hedef kitlenin ihtiyaçları, sosyo-kültürel durumu gözönüne alınarak ayetler seçilir ve kullanılır.

Günümüzde yazılmış birçok meal vardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

1. Kur'ân Yolu Meâli: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları; Hayrettin Karaman, Mustafa Çağrıcı, İbrahim Kâfi Dönmez, Sadrettin Gümüş .

2. Kur'an-ı Kerim Meâli: Halil Altuntaş, Muzaffer Şahin; Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

3. Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meâli: Elmalılı Hamdi Yazır

4. Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meâli Alisi (ve Tefsiri): Ömer Nasuhi Bilmen

5.Kur'an-ı Hâkim ve Meâl-i Kerim: Hasan Basri Çantay'ın da mealleri vardır.

SIRA SİZDE

Hasan Basri Çantay'ın, Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm eserini inceleyiniz. İlginizi çeken bir konuyu seçerek arkadaşlarınızla paylaşınız.

5. Mustafa Öztürk, "Meâl", DİA, C Ek-2., s. 205-207.
6. Hikmet Koçyiğit, "Günümüz Türkçe Kur'an Meâlleri Üzerine Bir Tasnif Denemesi", İÜİF Dergisi 2017, S 37, s. 79-121.

Kur'an-ı Kerim mealini kullanmak için fihristten faydalanılır. Fihrist; kitabın bir anlamda içindekiler bölümüdür, kitabın içinde aradığımızı daha kolay ve çabuk bulmamıza yardımcı olur. Kur'an-ı Kerim ve mealinin sonundaki fihrist ise hangi surenin hangi sayfada yer aldığını, surelerin kaç ayet olduğunu gösterir. Ayrıca meallerde konu fihristi de bulunmaktadır.

Kur'an-ı Kerim meallerinde fihristler farklı olabilir:

1. Alfabetik fihrist: Surelerin alfabetik sırasını gösterir. Örneğin Abese suresinin Kur'an-ı Kerim'de kaçıncı sure olduğu ve kaç ayetten oluştuğu, Kur'an'da yer aldığı sayfa numarası "A" harfiyle başlayan sureler bölümünden kolaylıkla bulunabilir.

SÛRELERİN ALFABETİK FİHRİSTİ

Sûre Adı	Sûre No.	Âyet Sayısı	Sahife No.	Sûre Adı	Sûre No.	Âyet Sayısı	Sahife No.	Sûre Ad
	(A)			Hûd	11	123	220	Nâzi'ât
Abese	80	42	584	Hümeze	104	9	601	Nebe'
Âdiyât	100	11	599		(İ)			Necm
Ahkâf	46	35	501	İbrahim	14	52	254	Neml

Görsel 2.2: Surelerin alfabetik sırasını gösterir.

2. Surelerin Kur'an'daki sırasına göre oluşturulan fihrist: Kur'an-ı Kerim Fatiha suresiyle başlar, Nas suresiyle son bulur. Bu fihristlerde öncelikle sure numarasına bakılarak hangi sure olduğu, ayet sayısı ve yer aldığı sayfa numarası öğrenilebilir.

KUR'AN'DAKİ SIRASINA GÖRE SÛRELERİN FİHRİSTİ

Sûre No.	Sûrenin Adı	Âyet Sayısı	Sahife No.	Sûre No.	Sûrenin Adı	Âyet Sayısı	Sahife No.
1	Fâtiha	7	-	58	Mücâdele(*)	22	541
2	Bakara(*)	286	1	59	Haşr(*)	24	544
3	Âl-i İmrân(*)	200	49	60	Mümtehine(*)	13	548
4	Nisâ(*)	176	76	61	Saff(*)	14	550
5	Mâide(*)	120	105	62	Cum'a(*)	11	552
6	En'âm	165	127	63	Münâfikûn(*)	11	553
7	A'râf	206	150	64	Teğâbun(*)	18	555
8	Enfâl(*)	75	176	65	Talâk(*)	12	557

Görsel 2.3: Sure numaralarına göre sureler bulunur.

3. Surelerin Arapça yazımı ile gösterildiği fihrist: Bu fihristlerde surelerin isimleri Arapça yazımı ile gösterilmiştir. Surenin ismine bakılarak Kur'an-ı Kerim'de kaçıncı sure ve kaç ayet olduğu, Kur'an'da yer aldığı sayfa numarası kolaylıkla bulunabilir.

فِهْرِسٌ بِأَسْمَاءِ السُّوَرِ

رقم السورة	السورة	الصفحة	رقم السورة	السورة	الصفحة	رقم السورة	السورة	الصفحة
١	الْفَاتِحَة	II	١٩	مَرْيَم	٣٠٤	٣٧	الصَّافَّات	٤٤٥

Görsel 2.4: Surelerin adı ve yeri arapça olarak gösterilir.

4. Konularına göre fihrist: Konular alfabetik sıraya göre gösterilir. Aradığımız bir konunun hangi surede ve kaçıncı ayette yer aldığını kolaylıkla bulmamıza yardımcı olur. Örneğin 2/10 yazımında 2 sayısı Bakara suresini, 10 sayısı ise ayet numarasını gösterir.

AHLÂK

Adalet, Bakara, 282; Âl-i İmrân, 18, 21; Nisâ, 3, 58, 105, 135; Mâide, 8, 42; Nisâ, 152; A'râf, 29, 159, 181; Nahl, 76, 90; Enbiyâ, 47; Ahzâb, 5; Şûrâ, 15; Hadîd, 25; Mümtehine, 8; Hucurât, 10.
Adam öldürmenin cezası, Nisâ, 92, 93.
Affetmek, Bakara, 178, 219, 237; Âl-i İmrân, 134, 159; Mâide, 13; A'râf, 199; Şûrâ, 37, 40, 43; Teğâbün, 14.
Doğruların mükâfatları, Fussılet, 32.
Din kardeşliği, Tevbe, 11.
Doğruluk-eğrilik, Âl-i İmrân, 161; Tevbe, 7; Hûd, 112; Şûrâ, 15.
Emanete sadakat ve hıyanet, Nisâ, 58; Enfâl, 28; Mü'minûn, 8; Meâric, 32.
Evlere girerken izin alma, Nûr, 28, 32.
Gösteriş, Nisâ, 38.
Güzel söz, Zümer, 18; Fussılet, 33; Muham-

Görsel 2.5: Kaynak olarak kullanılan Kur'an-ı Kerim mealinden istenen konu seçilir.

Sadece Kur'an-ı Kerim'in fihristi olarak yazılan kitaplar da vardır. "el-Mu'cemü'l-Müfehres li Elfazi'l-Kur'ani'l-Kerim" adlı kitap bunlardan birisidir. Bu kitap, yerini hatırlayamadığımız bir ayeti, içinde geçen kelimelerden yola çıkarak hangi surede, kaçıncı ayet olduğunu bulmamızda yardımcı olur.

Ayetin içindeki bir kelimeden yola çıkılarak hangi surede kaçıncı ayet olduğunun nasıl bulunduğunu bir örnekle görelim:

Aranan ayet, mesela Enbiyâ suresi 107. ayet olsun

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ

“(Resulüm!) Biz seni âlemlere ancak rahmet olarak gönderdik.” Bu ayet biliniyor ama Kur’an-ı Kerim’de hangi surede kaçıncı ayet olduğu hatırlanmıyor. Ayetin وَمَا أَرْسَلْنَاكَ kısmından aramaya başlanır. Burada öncelikle أَرْسَلْنَا fiilinin sülasi olarak رسل kökü kullanılır.

“el-Mu’cemü’l-Müfehres li Elfazıl Kur’an-il Kerim” adlı kitapta alfabetik bir sıra belirlenmiştir. Buna göre sayfa 312’de رسل kökünden türemiş kelimeler başlamaktadır. Buradan أَرْسَلْنَاكَ kelimesinin geçtiğibölüm aranır, sure ve ayet numaralarını gösteren bölümün sayfa 314’te olduğu tespit edilir. Bu bölümde ayetin karşısında ayetin numarası (107), sure adı (Enbiya) ve sure numarası (21) verilmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığının insanlara dinî hizmet amacıyla hazırladığı internet sitesindeki (www.dib.gov.tr) Kur’an-ı Kerim bölümünden de bir ayetin yerini bulmak mümkündür.

7. Ahmet Nedim Serinsu, Mehmet Sürmeli, Arif Alkan, vd., MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 356.
8. bk. Ahmet Nedim Serinsu, Mehmet Sürmeli, Arif Alkan, vd., MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 257.
9. bk. Abdülhamit Birışık, “Tefsir”, DİA, C 40, s. 281.